

IMPACT FACTOR
6.10

ISSN 2229-4406

UGC Approved International Registered & Recognized
Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

UNIVERSAL RESEARCH ANALYSIS

UGC APPROVED & PEER REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Issue - XVI, Vol.X
Year - VIII (Half Yearly)
Mar. 2018 To Aug. 2018

Editorial Office :
'Gyandev-Parvati',
R-9/139/6-A-1,
Near Vishal School,
LIC Colony,
Pragati Nagar, Latur
Dist. Latur - 413531.
(Maharashtra), India.

Contact : 02382 -241913
9423346913 / 9503814000
9637935252 / 7276301000

Website

www.irasg.com

E-mail :
interlinkresearch@rediffmail.com
visiongroup1994@gmail.com
mbkamble2010@gmail.com

Publisher :
Jyotichandra Publication
Latur, Dist. Latur - 413531. (MS)

Price : ₹ 200/-

CHIEF EDITOR

Dr. Balaji G. Kamble
Head, Dept. of Economics,
Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya,
Latur, Dist. Latur(M.S.)India.

EXECUTIVE EDITORS

Dr. Rajendra R. Gavhale
Head, Dept. of Economics,
G. S. Mahavidyalaya,
Khamgaon, Dist. Buldhana

Dr. E. Siva Nagi Reddy
Director, National Institute
of Hospitality & Tourism Management,
Hyderabad (A.P.)

Dr. Yu Takamine
Professor, Faculty of Law & Letters,
University of Ryukyus,
Okinawa, (Japan).

Prashant Kshirsagar
Dept. of Marathi,
Vasant Mahavidyalaya
Kajj, Dist. Beed (M.S.)

Dr. D. Raja Reddy
Chairman, International Neuro Surgery
Association,
Banjara Hill, Hyderabad (A.P.)

Dr. A. H. Jamadar
Chairman, BOS Hindi, SRTMUN &
Head, Dept. of Hindi, BKD
College, Chakur, Dist. Latur (M.S.)

Dr. Shaikh Moinoddin G.
Dept. of Commerce,
Lal Bahadur Shastri College,
Dharmabad, Dist. Nanded (M. S.)

Scott A. Venezia
Director, School of Business,
Ensenada Campus,
California, (U.S.A.)

DEPUTY-EDITOR

Dr. N. G. Mali
Head, Dept. of Geography,
M. B. College,
Latur, Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Babasaheb M. Gore
Principal,
Smt. S.D.D.M. College
Latur, Dist. Latur (M.S.)

CO-EDITORS

Dr. V.J. Vilegave
Head, Dept. of P.A.,
Shri. Guru Buddhiswami College,
Purna, Dist. Parbhani (M.S.)

Dr. S.B. Wadekar
Dept. of Dairy Science,
Adarsh College,
Hingoli, Dist. Hingoli. (M.S.)

Dr. Omshiva V. Ligade
Head, Dept. of History
Shivjagruti College, Nalegaon,
Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Shivanand M. Giri
Dept. of Marathi,
Bhai Kishanrao Deshmukh College,
Chakur Dist. Latur. (M.S.)

INDEX

Sr. No	Title for Research Paper	Page No
1	Synthesis, Characterization and Microbial Study of Cu(II), Ni(II), Co(II) Aldimine Metal Complexes Dr. A. S. Bansode	1
2	Infrastructure and Economic Development in India Sambhaji N. Ingale	7
3	Terrorism and Olympic Games Dr. Bhaskar Mane	12
4	Effects of Asanas and Pranayama Practices on Flexibility of Jr. Badminton Players Dr. Manoj Reddy, Dr. N. Bhaskar Reddy	18
5	मैत्रेय पुष्पा के कथा साहित्य में लोकतत्व डॉ. व्यंकट पाटील	23
6	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारीता डॉ. टी. ए. मोरे	27
7	शेतकऱ्यांच्या समस्याबाबत महात्मा फुले यांचे विचार डॉ. शिवराज पाटील	30
8	पीकाचे नियोजन व पाण्याचे व्यवस्थापन एक काळाची गरज डॉ. एच. एन. रेडे	36
9	रा. रं. बोराडे यांच्या कथा साहित्यातील वाक्प्रचार डॉ. त्र्यंबक कृ. धरणे	39
10	ग्रामीण कादंबरीतून येणारे वारकरी संप्रदायाचे वर्णन डॉ. शिवानंद मच्छिंद्र गिरी	46
11	कर्म सिध्दांत डॉ. एस. एम. सोनोने	49
12	कांशीराम यांचे धर्माविषयीचे विचार भगवान वीर	54

11

कर्म सिध्दांत

डॉ. एस. एम. सोनोने

पालि विभाग प्रमुख,
राजर्षी शाहू महाविद्यालय,
लातूर, जि. लातूर

Research Paper - Pali

भारत हा विविधतने नेटलेला परंतु विषमतेने फाडलेला देश आहे. 33 कोटी देव-देवता, 6500 पालि साहित्यात देव-दैव, आत्मा-परमात्मा, तकदिर-नशिब, कर्मकांड यज्ञ-होत-हवन याला अजिबात स्थान नाही. वर आकाशात कुठे स्वर्ग नाही. ना कोणी सुखकर्ता-दुखः हर्ता नाही. आपणच आपल्या जीवनाचे कर्ते-करविते, सुखकर्ते-दुःख हर्ते, शिल्पकार आहोत. आपला इतिहास, भवितव्य, यश-अपयश, सुख-दुःख हे आपल्या कर्मांला कारण ठरते. दैनंदिन जीवनात मनुष्य अनेक बरेवाईट कर्म करतो. तेच कर्म दुसऱ्या कर्मांला कारण ठरते. ज्याचा हात मोडेल, त्याच्याच गळ्यात पडेल. पेराल तसे उगवेल. काकडीचा वेल लावल्यानंतर त्याला कारल्याचा बार लागत नाही. म्हणून व्यक्तीने जसे कर्म केले तसे त्याला त्याचे फळ मिळते. व्यक्तीने कुशल कर्म केले, तर त्याला चांगले फळ मिळते आणि अकुशल कर्म केले तर त्याला वाईट फळ मिळते.

कायिक कर्म सुधार ले, वाचिक कर्म सुधार ।
मनसा कर्म सुधार ले, यही कर्म का सार ॥
पर सेवा ही पुण्य है, पर पीडन ही पाप ।
पुण्य किये सुख ही मिले, पाप किसे दुख-ताप ॥
कुशल कर्म करते रहे, करें न पाप लवलेश ।
मन निर्मल करते रहें, शुद्ध धर्म उपदेश ॥

(प्रवचन-सारांश, सत्यनारायण गोयंका, 2010, इगतपुरी, पा. नं. 21)

व्यक्तिने कुशल, मंगलमय कर्म केले तर, त्याला चांगले फळ मिळते आणि अकुशल, अमंगल कर्म केले तर त्याला वाईट फळ मिळते. आपणास बऱ्या वाईट कर्मांवरून पाहिजे ते फळ, अवस्था मिळवता येते. सद्गती किंवा दुर्गती हे आपल्या कर्मांवरूनच ठरते. जर आपल्या खिशात पाच रुपयेच आहेत आणि आपण एखाद्या गिफ्ट सेंटरमध्ये गेलो तर आपण एखाद्या स्वस्त चॉकलेट सारखी वस्तू खरेदी करून

शकतो. परंतु आपणाकडे भरपूर पैसे असतील तर आपण मोठ्यात मोठी वस्तु खरेदी करू शकतो. तसेच व्यक्ती कर्म रूपा दाम देवून पाहिजे ती वस्तू, पद अवस्था, किर्ती अपकिर्ती प्राप्त करू शकतो. जसे की, छोट्या-मोठ्या कायिक वाचिक व मानसिक अकुशल कर्माने त्याच्या संग्रहाने-कपटी, खोटारडा, बदमाश, लुच्चा, लफंगा, फसवा, ढोंगी, व्यसनी, व्यभिचारीकृकृचोर, डाकू खूनीकृदंगलखोर, आतंकवादी, दहशतवादी, कैद, अशी अवस्था, पद प्राप्त करता येतात. आणि याउलट छोट्या-मोठ्या कायिक, वाचिक व मानसिक कुशल कर्माने, त्याच्या संग्रहाने, संत, अर्हतकृदेशभक्त, राष्ट्रभक्त, कृष्णपती, राष्ट्रपिता, राष्ट्रमाता, आदर्श माता, आदर्श पिता, कृकृप्रबोधनकार, शेतकरी, शिक्षक, डॉक्टरकृकृअशा पदव्या प्राप्त करू शकतो. व्यक्तीला जसे फळ हवे तसेच फळ कर्म रूपा दाम देवून (कार्माने) मिळवता येते. (मि.प.आर. डी.वाडेकर. पान नं 326) देवाने किंवा देव देवतांच्या आराधनेने मिळत नाही. यो यं फलमिच्छति सो कम्ममूलंदत्त्वा पत्थितं फलं गणहति (मि.प.आर.डी.वाडेकर.पान नं.327) पुण्य कर्म लोक सुख प्राप्त करून सद्गतीला प्राप्त होतात. तर पापकर्म (वाईट कर्म) करणारे लोक नरकात (दुःखाला) प्राप्त होतात. कधीही साथ न सोडणाऱ्या सावलीप्रमाणे ते कर्म त्या व्यक्तीचा पाठलाग करतात. (मि.प.आर.डी. वाडेकर पा.नं. 75) मनुष्य जर दुष्ट मनाने बोलला किंवा कार्य केले तर दुःख त्याचा पाठलाग करते जसे बैल गाडीचे चाक बैलाच्या पायाचा पाठलाग करते. आणि त्या फळाचा लाभ याच जन्मात प्रत्यक्ष उपभोगावयास मिळतो. (मि.प.आर.डी.वाडेकर. पान. नं. 118) मृत्यु नंतर नाही. कारण मानवी देहात आत्मा नसल्यामुळे मृत्यु नंतर सर्व देहाच्या घटकांचा नाश होतो. (ते त्या त्या नैसर्गिक महाघटकात विलिन होतात.) तसेच मानसाची कर्म सुद्धा वेगवेगळी असल्याने सर्व मानसे सारखी नाही. (मि.प.जगदिश काश्यप, श्रावस्ती पान नं. 80)

कम्मस्सका माणवा सत्ता, कम्मदायादा कम्मयोनि कम्मबन्धु कम्मपटिसरणा
कम्म सत्ते विभजति यदि दं हिनपणीतताया ।।

(मि. प. आर. डी. वाडेकर. पान नं. 69)

प्रत्येक जीवन आपल्या कर्म फळाचे स्वतः मालक आहे. कर्म हेच आश्रय स्थान आहे. कर्म हेच आपले नातेवाईक आहे. आपणच आपल्या जीवनाचे शिल्पकारी आहोत. त्यामुळे आपल्या उन्नतीसाठी आपणालाच प्रयत्नशील राहावे लागते. दैवात असेल तर भले होईल असे समजून काहीही प्रयत्न केले नाही तर दैववादी लोक (दैवावलंबी लोक) कधीही आपला विकास करू शकत नाहीत. याचे एक उदाहरण असे-एका स्वच्छ पाण्याने लबालब भरलेल्या तळ्याकाळी चिखलाने माखलेला व्यक्ति जावून तळ्यात न उतरता किंवा तळ्यातील पाणी अंगावर न घेत (हात-पाय-तोंडन धुता-अंघोळ न करता) तासंतास उभा राहिला, आणि दैवात असेल तर स्वच्छ होईल असे म्हणून अंघोळ न करताच किंवा पाण्याला स्पर्श न करताच परत आला तर तो दैवावलंबी कधीही स्वच्छ होणार नाही. देरे हरी पलंगावर या म्हणी प्रमाणे.

यथा महाराज तळाकं भवेय्ये सम्पुण्णसुचि विमल निसतलसलिलं, अथ खो

कोचिकिलिङ्गो मलक्खमगतो तं तळ्ळकं गन्त्वा
अनाहायित्वा किलिष्ठा व
पटिनिवत्ते य, सो तं पुरिसो कत्थ विसुद्ध भविस्सति ।।
(मि.प.आर.डी.वाडेकर.पान.नं.241)

त्याला जर स्वच्छ व्हायचे असेल तर तळ्यातील पाण्याने त्याला स्वतःची आंघोळ करावी लागेल. तळ्यातील पाणी आपोआप येऊन त्याला स्वच्छ करणार नाही. अशा प्रकारचे अनेक उदाहरणे आले आहेत. अकुशल कर्माची दुःखद फळे आणि कुशल कर्माची सुखद फळे भोगावी लागतात. कुशल कर्म करणारास दुःख होत नाही. सुख प्राप्त होते.

कर्माचे प्रकार :

1) कायिक कर्म 2) वाचिक कर्म 3) मानसिक कर्म

कायिक कर्म

कुशल कर्म	अकुशल कर्म
अहिंसा	हिंसा
मैत्री	चोरी
करुणा	व्याभिचार
चोरी न करणे	मद्यपान
दान करणे	
व्यभिचार न करणे	

वाचिक कर्म

कुशल कर्म	अकुशल कर्म
सत्य बोलणे	मिथ्या भाषण
चुगली न करणे	चुगली करणे
मधुर बोलणे	कटूभाषण
मोजक बोलणे	व्यर्थ बडबड

मानसिक कर्म

कुशल कर्म	अकुशल कर्म
अलोभ	लोभ
अद्वेष	द्वेष
अमोह	मोह

अमत्सर

मत्सर

अहंभाव न करणे

अहंभाव

तुम्ही जर बुद्धीमार्गाचे अनुसरण केले तर जगात तुम्हाला प्रमिष्ठा प्राप्त होईल. एवढेच नव्हे तर तुम्हाला बलप्राप्ती होईल आणि तुमच्या मुलाबाळांचा भविष्यकाळ उज्ज्वल होईल. मानवता आणि स्वाभिमानाने जगण्याचे स्थान दाखविल्याबद्दल तुमची मुले आभारी राहतील. आत्मोद्धार हा दुसऱ्याच्या कृपेने होत नसतो तो ज्यांच्या त्याने करायचा असतो. दैवावर भरवसा ठेवून वागू नका, जे काम करावयाचे असेल ते आपल्या मनगटाच्या जोरावर नका, जे काम करावयाचे असेल ते आपल्या मनगटाच्या जोरावर करा, माणसाला आपल्या दारिद्र्याची लाज वाटता कामा नये, लाज वाटायला पाहिजे ती दुर्गुनांची दुर्गण दुराचार त्यालाच अकुशल कर्म पाप म्हणतात. माणसाने एकदा पाप केले तरी त्याने ते पुनःपुनः करू नये. आणि पापात आनंद मानू नये. कारण पापाची वाढ दुःखदायक आहे. माणसाने एकदा शुभ कर्म केले की ते पुनः पुनः करू नये. आणि पापात आनंद मानू नये. कारण पापाची वाढ दुःखदायक आहे. माणसाने एकदा शुभ कर्म केले की ते पुनः पुनः करत रहावे. ते इतके अविरतपणे करत रहावे की त्यायोगे अंतः करणातील सर्व इच्छाही शुभ कर्माकडे लावाव्यात. शुभ कार्य मला साधणार नाही असे समजू नका. थेंबा-थेंबाने घडा भरतो. तसेच थोड्या थोड्या शुभ कार्याने पुण्याचा संचय होतो. तो पुण्याचा संचय सुखदायक असतो. तेच कर्म करावे की जे केल्याने पछाताप होत नाही. आणि त्यांचे फळ हसत मुखाने भोगावे लागते. जोपर्यंत पाप परिपक्व होत नाही तोपर्यंत मनुष्य त्याला मधाप्रमाणे गोड समजतो. पण जेव्हा पाप परिपक्व होते तेव्हा तो पापी पापाला पाहतो. चंदन, तगर, धूप, जाई-जुई, मधुमालती, यांच्या सुगंधापेक्षा शीलाचा सुगंध श्रेष्ठ असतो. कामुकतेने दुःख निपजते, कामुकतेने भय निपजते, कामुकतेपासून मुक्त होतो तो दुःख आणि भय यापासून विमुक्त होतो. जर मनुष्य दुष्ट मनाने बोलू लागला किंवा वागू लागला तर ज्याप्रमाणे गाडीच्या बैलाच्या खुरामागून चाक पाठलाग करते. त्याच प्रमाणे दुःख त्या माणसाच्या मागे धावत राहते. पापाला अनुसरू नका. पापाला अनवधानी राहू नका. मिथ्या कल्पना बाळगू नका. दुर्विकाराचे दमन करून परिपूर्णतेकडे जाण्यास त्वरा कर. जो शुभ कर्मात मागासलेला राहतो त्याचे मन पापापमध्ये रममान होते. ते थोडे तर पाप आहे. हे माझ्यापर्यंत येणार नाही. असे समजून पापाची अवहेलना करू नका. कणा-कणाने पापाचा साठा वाढतो. जर मनुष्य शुभ कार्य आचरणात आळस करू लागला तर त्याचे मन अशुभ कार्यात रममान होते. समुद्राच्या मध्यभागी, आकाश, पर्वताच्या कुशीत, नातेवाईकाच्या गराड्यात किंवा सशस्त्र अंगरक्षकांच्यामध्ये कुठेही लपून बसा पापापासून मुक्तता नाही. कोणत्याही प्रकारचे पाप करू नये, कुशल कार्य संपादित करावे आणि स्वचित्ताची शुद्धता राखवी. (धम्मपद, पापवग्ग) असे चांगले वागल्यानेच आपले जीवन चांगल सुखी समाधानी, आनंदी होते.

एखाद्या व्यक्तीने बालपणात चांगल्या गोड आंब्याची कोय/रोप लावून त्याची निगा राखण्याचे कुशल कर्म केले तर त्या व्यक्तीला म्हातारा होईपर्यंत/मरेपर्यंत त्या झाडाची फळं खायला मिळतात.

आणि हे कुशल कर्म केलेच नाही तर त्यास फळही मिळत नाही. याचे एक उदाहरण म्हणजे – एका म्हाताऱ्याला पाच मुल व पाच सुना होत्या. ते सर्व आळसी होते. म्हाताऱ्या आई-वडिलांच्या जीवावर जगत होते. त्या आई-वडिलांना प्रश्न पडला की, आपल्यानंतर यांचे कसे होणार ? त्यांनी विचार केला की, आपण नसताना हे कसं राहतात. हे आपण आताच पाहू ते दोघे मोठ्या बुद्धदर्शन धम्मसहलीस जातात. जाताना सर्व सुना व मुले यांना बोलावून त्यांना एक-एक माप जोंधळ देऊन बजाऊन सांगतात, की हे सुरक्षित, जतन करुन ठेवा. आम्ही 2/3 महिन्याने परत आल्यावर याचं काय केलं ते विचारु असे म्हणून निघून जातात. तेव्हा एका मुलाने हे कुठे सांभाळून ठेवावं म्हणून दुकानात विकून टाकलं. आई वडीलांनी विचारले तर लगेच विकत आणून देऊ. एका मुलाने हे कुठे सांभाळून ठेवावं ? कसे सांभाळून ठेवावं ? विचार करत एका कपड्यात बांधून कपाटात ठेवले. आई वडिलांनी विचारले तर लगेच काढून देऊ. एकाने पत्त्याच्या डावात लावलं. मात्र एका मुलाने व सुनने याचा शांत डोक्याने विचार केला की, सर्वाना जोंधळ का दिलं? त्याच आपण काय करावं ? म्हणून ते शेत खोदल्यावर, पाऊस पडल्यावर त्यांनी शेताची चांगली मशागत करुन जोंधळ्याची पेरणी केली, निंदणी, खुरपणी करुन खत दिले. पाळ्या दिल्या त्यामुळे सर्व शेतात चांगल जोंधळ्याच पीक आलं. आणि आई-वडिल सुद्धा यात्रेवरुन परत आले. सर्वजनं एकत्र आल्यानंतर त्यांनी एक-एकाला त्या जोंधळ्याविषयी विचारले तेव्हा तिघांनी दुकानातून आणून दिले. एकाने कपाटातून काढले. पाचव्याला विचारले तेव्हा तो म्हणाला, मी जोंधळ्याच काय केलं हे मला इथं सांगता येणार नाही. त्यासाठी तुम्हाला माझ्यासोबत यावे लागेल. मग त्या सर्वाना घेऊन शेतात जातो आणि ते जोंधळ दाखवतो. तेव्हा कष्टाचं फळ चांगल असते. हे सर्वांच्या लक्षात आलं. हेच फळ आयुष्यभर मिळते.

संदर्भ सूची :-

- 1 सुत्तपिटक
- 2 विनय पिटक
- 3 अभिधम्मपिटक
- 4 सुत्तनिपात
- 5 धम्मपद
- 6 जातककथा
- 7 विशुद्धीमग
- 8 सच्चसंगहो